

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
«ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Факультет природничих наук

Кафедра географії та природознавства

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 18 Географія населення

Освітня програма «Географія»

Спеціальність 106 Географія

Галузь знань 10 Природничі науки

Затверджено на засіданні
кафедри географії та природознавства
(протокол № 5 від “23” січня 2024 р.)

Івано-Франківськ – 2023

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Компетентності
5. Результати навчання
6. Організація навчання курсу
7. Система оцінювання курсу
8. Політика курсу
9. Рекомендована література

1. Загальна інформація

Інформація про викладача

Прізвище, ім'я, по батькові	Белова Наталія Володимирівна
Наукова ступінь	кандидат географічних наук
Наукове звання	доцент
Посада	доцент кафедри географії та природознавства
Місце роботи	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Факультет природничих наук, Кафедра географії та природознавства
Адреса кафедри	вул. Галицька, 201 а, каб. 206, м. Івано-Франківськ
Контакти	+38 (067) 34 36 271
E-mail	nataliia.bielova@pnu.edu.ua
Посилання на персональну сторінку	https://kgip.pnu.edu.ua/%d0%b1%d1%94%d0%bb%d0%be%d0%b2%d0%be/

Опис дисципліни

Назва дисципліни	Географія населення
Формат дисципліни	нормативна
Обсяг дисципліни	3 кредити ECTS, 90 год., з них: 12 год. лекційних та 18 год. практичних занять, 60 год. самостійної роботи. Вид контролю – екзамен (3 семестр).
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/course/subscription/through/url/066a62f65b1fec65b249

2. Анотація до курсу

«Географія населення» є нормативною навчальною дисципліною для студентів спеціальності 106 Географія (ОП Географія). Вивчення дисципліни спрямоване на набуття знань про територіальні відмінності процесу природного відтворення населення, формування кількості і складу, розміщення населення, формування систем розселення, урбанізаційні процеси, міграції, зайнятість та спосіб життя. Студенти мають можливість ознайомитися з методами статистичного обліку населення, опанувати теоретико-методологічні засади науки тощо.

3. Мета та цілі курсу

Метою викладання дисципліни «Географія населення» є формування у студентів теоретичних знань про основи географії населення, практичних знань про демографічну інформацію та способи її обробки; практичних навичок розрахунку демографічних коефіцієнтів та їх аналізу, сформуванню уявлення про просторові та часові особливості демографічних процесів у світі та Україні, їх причини та наслідки.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Географія населення» є:

- вивчити теоретичні та методологічні засади географії населення;
- проаналізувати концепції, що існують в географії населення;
- визначити методичний інструментарій географії населення задля обробки і аналізу демографічних даних, прогнозування демографічного розвитку тощо;

- показати роль природного середовища в розміщенні населення та вплив на геодемографічні процеси;
- вивчити регіональні та часові особливості демографічних процесів у світі;
- визначити ключові демографічні проблеми України, їх причини та територіальні особливості.

4. Компетентності

- Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов у професійній діяльності з географії або у процесі навчання із застосуванням сучасних теорій та методів дослідження природних та суспільних об'єктів та процесів.
- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- Здатність застосовувати кількісні методи при дослідженні сфер ландшафтної оболонки.
- Знання і використання специфічних для географічних наук теорій, парадигм, концепцій та принципів відповідно до спеціалізації.
- Самостійно досліджувати природні матеріали та статистичні дані (у відповідності до спеціалізації) в польових і лабораторних умовах, описувати, аналізувати, документувати і презентувати результати.
- Здатність ідентифікувати та класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти у географічній оболонці, їх властивості та притаманні ним процеси.

5. Результати навчання

- Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук.
- Знати і розуміти основні види географічної діяльності, їх поділ.
- Пояснювати особливості організації географічного простору.
- Розуміння значення ландшафтного різноманіття для збереження стійкості географічного середовища, уявлення про різноманітність рекреаційних ландшафтів.

6. Організація навчання курсу

Обсяг курсу – 3 кредити ECTS, 90 год.

<u>Вид заняття</u>	<u>Загальна кількість годин</u>
лекції	24
консультації	36
самостійна робота	120

Ознаки курсу

<u>Семестр</u>	<u>Спеціальність</u>	<u>Курс</u> (<u>рік</u> <u>навчання</u>)	<u>Нормативний /</u> <u>вибірковий</u>

3	106 Географія (ОП Географія та організація простору територіальних громад)	2 курс ОР «бакалавр»	нормативний	
Тематика курсу				
<u>Тема, план</u>	<u>Форма заняття</u>	<u>Завдання, год</u>	<u>Вага оцінки</u>	<u>Термін виконання</u>
Теоретичні основи, історія становлення та джерельна база “Географії населення”.	Лекція 1-2/ Практична робота № 1-2	Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 2 год	5	Згідно розкладу
Відтворення населення та його структура Населення світу, його чисельність та розміщення. Концепція демографічного переходу.	Лекція 3-4/ Практична робота № 3-4	Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 2 год	5	Згідно розкладу
Вікова, статевая та соціально-економічна структура населення світу. Динаміка статево-вікового складу населення України.	Лекція 5-6/ Практична робота № 5-6	Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 2 год	5	Згідно розкладу
Розселення населення: поняття, форми і види розселення населення. Урбанізація, субурбанізація та агломераційні процеси. Особливості розселення населення в світі. Етнічний, національний та релігійний склад населення. Розселення населення України.	Лекція 7-8/ Практична робота № 7-8	Захист практичної роботи/ Контрольна робота/ 2 год	10	Згідно розкладу
Географія міграції. Найважливіші міграції населення в світі та в Україні. Демографічна і міграційна політика.	Лекція 9-10/ Практична робота № 9-10	Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 2 год	5	Згідно розкладу
Етнічна географія. Джерела вивчення етнічного складу населення. Найбільші за кількістю населення народи світу, їх просторове поширення. Типологія країн за характером етнічної структури. Мовні сім’ї, групи і	Лекція 11-12/ Практична робота № 11-12	Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 2 год	5	Згідно розкладу

підгрупи. Етнічна структура населення України.				
Географія способу життя: соціально-економічні та культурно-цивілізаційні аспекти. Концепція ООН щодо оцінки рівня життя населення. Система показників якості життя населення. Географія релігії (сакральна географія) як наукова дисципліна в складі суспільної географії. Релігійна структура населення світу, регіонів та окремих країн. Сучасна георелігійна ситуація в Україні.	Практична робота № 13-14	Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 2 год	5	Згідно розкладу
Глобальні проблеми населення світу та шляхи їх вирішення. Моделювання населення та демографічна політика. Типи і види заходів демографічної політики, їх територіальні особливості.	Практична робота № 15-18	Захист практичної роботи/ Підсумкова контрольна робота/ 2 год	10	Згідно розкладу
7. Система оцінювання курсу				
Загальна система оцінювання курсу	50 балів студент отримує під час проведення практичних занять; ще 50 балів студент отримує за складання екзамену.			
Вимоги до письмової роботи	Описові теоретичні питання мають бути розписані тезисно, лаконічно та послідовно. Після написання роботи проходить усний захист (вибірково за необхідності).			
Семінарські заняття	Кожне практичне заняття оцінюється в 5 балів, 10 балів студент може отримати за оформлення і презентацію індивідуального завдання. Без захисту індивідуальної роботи студент не допускається до здачі екзамену.			
Умови допуску до підсумкового контролю	Під час навчання на практичних заняттях отримати не менше 25 балів, а також, обов'язково захистити індивідуальну роботу згідно обраної тематики.			
8. Політика курсу				
Всі аудиторні та самостійні заняття проводяться з дотриманням етичних стандартів професії.				
Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне				

стажування) навчання може відбуватись в онлайн формі за погодженням із викладачем дисципліни.

Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час підготовки практичних завдань в процесі заняття. Забороняється добровільна передача інформації між студентами під час екзамену чи практичних робіт.

Політика щодо академічної доброчесності

Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатів навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі). Політика щодо академічної доброчесності регламентується положенням: «Положення про запобігання академічному плагіату в Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/%D0%9D%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7-%E2%84%96627_27.09.2018.pdf.

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

В Університеті діють морально-етичні принципи та правила поведінки викладачів і студентів, яких слід дотримуватися у своїй діяльності, прописані в Кодексі честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

<https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/%D0%9A%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81.FR12.pdf>

Політика щодо перескладання змістових модулів та оскарження оцінювання

Ліквідація академічної заборгованості, перескладання змістових модулів та оскарження результатів оцінювання проводиться згідно порядку прописаного в «Порядок організації та проведення оцінювання успішності студентів Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019)» <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2019/11/PORYaDOK-Orhanizatsii-Ta-Provedennia-Otsiniuvannia-Uspishnosti-Studentiv-Prykarpatskoho-Natsionalnoho-Universytetu-Im.-Vasyliia-Stefanyka.pdf>

Участь в опитуванні (анкетуванні)

По завершенні вивчення курсу здобувачі вищої освіти мають можливість пройти опитування у системі Центру дистанційного навчання та моніторингу освітньої діяльності <https://d-learn.pnu.edu.ua/> щодо удосконалення якості навчання. Анкета носить анонімний характер і включає 10 запитань, відповіді на них будуть використовуватися лише в узагальненому вигляді.

Заповнення анкет є важливою складовою навчальної активності студентів, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати їх пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни.

9. Рекомендована література

1. Анісімова Г.М., Молнар Й.Й., Молнар Д.С.С. Географія населення: курс лекцій. Ужгород: СП «ПоліПрінт», 2012. 212 с.
2. Атлас вчителя / В.В. Молочко, Ж.Є. Бонк, І.Л. Дрогушевська та ін. – К.: ДНВП «Картографія», 2010.
3. Атлас світу. – Київ: ДНВП «Картографія», 2010.
4. Влах М. Географія населення: Словник-довідник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2005.
5. Гладкий О.В., Ішук С.І. Географія міст. Геоурбаністика. Підручник. Київ: ПАЛИВОДА А.В., 2014. 300 с.
6. Гудзеляк І. І. Географія населення: Навчальний посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008.
7. Гудзеляк І.І. Збірник тестових завдань з курсу «Географія населення» для студентів географічного факультету. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2010. – 88 с.
8. Гудзеляк І.І., Анісімова Г.М. Бібліографічний покажчик наукових видань з географії населення і розселення Західного регіону України // Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2000. – 43 с.
9. Гукалова І.В. Якість життя населення України: суспільногеографічна концептуалізація. Монографія. – К.: МВС України, 2009.
10. Де Блій Г., Муллер П., Шаблій О. Географія: Світи, регіони, концепти / Переклад з англ., за редакцією і з співучастю О. Шаблія. – К.: Либідь, 2004.
11. Дністрянський М.С. Етногеографія України: Навчальний посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008.
12. Доценко А. І., Зінич В. Т., Великохотько О. Т., Танцюра В. Л. Розселення в Україні: проблеми і перспективи / Під ред. Б. М. Данилишина – К.: РВПС України НАН України, 2006.
13. Доценко А.І. Сільське розселення в Україні: динаміка та структура). – К.: НАН України, РВПС України, К.: «Фенікс», 2010.
14. Доценко А.І. Територіальна організація розселення (теорія та практика). – К.: НАН України, РВПС України, К.: «Фенікс», 2010.
15. Дронова О.Л. Геоурбаністика : навч. посіб. / О. Л. Дронова. – К. : Видавничополіграфічний центр "Київський університет", 2014. – 419 с.
16. Економічна і соціальна географія світу: Навч. посібник / За ред. Кузика С. П. – Львів: Світ, 2005.
17. Заставецька О.В., Заставецький Б.І., Ткач Д.В. Географія населення України: Навч. посібник. – Тернопіль, 2007.
18. Заставний Ф. Д. Україна. Природа, населення, економіка. – Львів: Априорі, 2011.
19. Зінич В.Т. Сучасні етнодемографічні процеси в Україні. – К.: РВПС України НАН України, 2004.
20. Корж О. В. Курс лекцій з демографії. – Тернопіль: Інфотехцентр, 1998.
21. Культура і побут населення України: Навч. посібник / авт. кол. Наулко В.І. та ін. – К.: Либідь, 1991.
22. Мезенцев К.В., Мезенцева Н.І., Мостова І.О., Сайчук В.С. Географія праці: сучасні концепти та ринки праці регіонів : навчальний посібник. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2014. 190 с.
23. Мезенцев К.В., Підгрушний Г.П., Мезенцева Н.І. Регіональний розвиток в Україні: суспільно-просторова нерівність та поляризація: Монографія. Київ: Прінт сервіс, 2014. 132 с.

24. Олійник Я. Б., Степаненко А. В. Вступ до соціальної географії: Навч. посібник. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2000.
25. Павлов С. В., Мезенцев К. В., Любіцева О. О. Географія релігій. – К.: АртЕк, 1998.
26. Пирожков С., Малиновська О., Марченко Н. Зовнішня міграція в Україні: причини, наслідки, стратегія. – К., 1998.
27. Пістун М. Д. Теоретичні основи суспільної географії. – К., 1996.
28. Покляцький С.А. Умови життя населення великих міст України: суспільно-географічне дослідження: монографія. Київ: Наук. думка, 2016.
29. Рівень життя населення України. – К.: Інститут демографії і соціальних досліджень НАН України, 2008.
30. Сегіда К. Ю. Географія населення з основами демографії: методичні рекомендації до аудиторної та самостійної роботи студентів бакалавріату другого курсу спеціальності 103 Науки про Землю освітньої програми «Географії» / К. Ю. Сегіда, О. О. Паталашка. – Харків, 2018. – 82 с.
31. Соціальна географія: підручник. За ред. Л. Немець та К. Мезенцева. Київ: Фенікс, 2019. 304 с.
32. Сюткін С. І. Географія населення: Курс лекцій для студентів природничо-географічних факультетів інститутів та університетів. – Суми: СумДПУ ім. С. Макаренка, 2002.
33. Тиводар М. Етнологія. Навч. посібник. – Львів: Світ, 2004.
34. Топчієв О. Г. Основи суспільної географії: Навч. посібник. – Одеса: Астропринт, 2009.
35. Топчієв О. Г. Основи суспільної географії: Навчальний посібник. – Одеса: Астропринт, 2001.
36. Україна. Огляд урбанізації. Міжнародний банк реконструкції та розвитку. 2015. 195 с.
37. Філоненко І.М. Основи демографії. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 110 с
38. Цапок С.О. Етнодемографічна картина сучасного світу (енциклопедичне дослідження). – Львів: ІРД НАН України, 2007.
39. Цапок С.О. Поліетнічна експозиція світу у фокусі сучасних демовідтворювальних та міграційних процесів : монографія. Львів: Априорі, 2017.
40. Шаблій О. І. Основи загальної суспільної географії. Підручник. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003.
41. Шаблій О. І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії. – Львів: Львівський національний університет ім. Івана Франка, 2001.

Викладач

Наталія БСЛОВА